

ORNIS FENNICA

1928

SUOMEN LINTUTIETEELLISEN SEURAN JULKAISEMA
UTGIVEN AV ORNITOLOGISKA FÖRENINGEN I FINLAND

N:o 3

Toimittajat: tri *Ivar Hortling*, Helsinki —
Kulosaari, maist. *Einari Merikallio*, Kerava.

Toimituksen osoite: tri *Ivar Hortling*, Helsinki —
Kulosaari.

Vuosikerran tilaushinta: Smk. 35:—, ulko-
maille Smk. 40:—

Redaktörer: dr *Ivar Hortling*, Helsingfors —
Brändö, mag. *Einari Merikallio*, Kerava.

Redaktionens adress: dr *Ivar Hortling*, Helsingfors —
Brändö.

Prenumerationsavgift per årgång: Fmk 35:—
till utlandet Fmk 40:—

Bezugspreis für Abonnenten im Ausland Fmk 40:—

Om svarthakedoppingens (*Podiceps auritus* L.) häckning.

Av mag. B. OLSONI.

Några ord om svarthakedoppingens häckning i de av mig undersökta träsken i norra Kimito försvara måhända sin plats i beaktande av att detaljupplysningar om denna fågel i vår ornitologiska litteratur äro rätt sparsamma. Tidigare har jag från dessa lokaler beskrivit några bon (O. F. 1924 N:o 4 pag. 58). Mina anteckningar och litteraturuppgifterna visa hur svårt det i detta liksom i de flesta fall är att med några ord giva en allmängiltig karakteristik av en fågelart, i detta fall dess häckning. Boplats och bomaterial variera alltid hos varje art. Det kan kanske vara av intresse att se i huru hög grad detta är fallet hos en utpräglad vattenfågel, som ej har mark- och trädfåglarnas hart när obegränsade handlingsfrihet. (Jmfr. litteratur: H. Kranck 1897, E. W. Suomalainen 1908, K. E. Sundström 1927, K. E. Kivirikko 1927, E. W. Nyström O. F. 1927 N:o 3).

Mina iakttagelser giva vid handen följande om *Podiceps auritus* i Kimito:

1) Fågeln är vid valet av boplats icke beroende av strandens närhet, utan häckar gärna ute i träsket, om växtlighet finnes eller om vattendjupet icke överstiger ca 1 m.

2) Den synes ej vara beroende av en vegetativ strands beskaffenhet, ehuru den föredrager sank och ängs-stränder. Sterila stränder undvikas alltid.

3) Fågeln är ej kulturskygg. Dock tyckes den bygga sitt bo

närmare stranden, om denna är så sank att t. ex. boskapen vid betandet icke beträder densamma.

4) Svarthakedoppingens förhållande till andra fåglar är av särskilt intresse. Det är alldeles uppenbart, att den söker skydd mot sina fiender, i främsta rummet kråkan, genom att bygga sitt bo i närheten av andra fåglars, i synnerhet i kolonier, om sådana finnas. Den tyckes komma särskilt väl överens med *Larus ridibundus*, i vars koloni de flesta bon i Dalkarby och alla bon, på ett par undantag när, i Mattböle träsk finnas. Stundom stödes doppingboet av ett skrattmåsbos undervattensbale. Jag har aldrig sett skrattmåsarne ofreda svarthakedoppingen, vilket de däremot göra med sothönan (*Fulica atra*), som också i regel bor något på sidan om skrattmåsens grupper av bon. Upprepade gånger har jag sett ruvande doppingar anfallas av kråkor och bon plundras, då bona varit belägna utanför skrattmåsarne häckningsområde; däremot har jag icke sett att någon kråka skulle vågat slå sig ned på ett bo i måskolonien. — I Trotby träsk, där skrattmåsen var en nykomling sommaren 1927, representerad endast av tre par, hade tre doppingar byggt sina bon intill måsarne. De övriga ruvade liksom alla tidigare år i tätare växtlighet än i de andra träsken. — Icke sällan ser man svarthakedoppingen bygga nära bon av *Nyroca ferina*, *Podiceps cristatus* och *Fulica atra*, vilken sistnämnda är beryktad för att icke komma överens med andra fåglar. Ej heller i dessa fall har jag kunnat iakttaga någon missämja mellan fåglarna, men dessvärre har doppingen heller ingen nytta av sin granne då kråkan kommer.

5) Fågeln är ej beroende av växtlighet omedelbart kring boet, ehuru den helst bygger så att vass, säv eller starr växer upp, omgivande boet under ruvningstiden. I allmänhet äro också bon på öppet vatten icke byggda på längre avstånd än 1 à 2 m från närmaste vass- eller sävbälte.

6) Med avseende på materialet äro bona av tvenne huvudtyper: sådana av friskt eller åtminstone välbibehållet, vissnat material och sådana av nästan till oigenkännlighet förmultnat material. I den förra typen är materialet *Phragmites* eller *Scirpus*, någon gång *Carex* eller bottenmossor (*Sphagnum*, *Amblystegium*), sparsamt andra växter, i den senare typen bottenmossor, rötter, jordstockar med vidhängande dy eller gyttja och små delar av olika vattenväxter. Bona av den förra typen äro ofta välbyggda med korslagda

strån, höga och därför ofta med tydliga och ganska torra liggreden, de av den senare typen äro låga, slarvigt hoppackade, alldeles blöta, med knappt skönjbara rüvgröpar. — Man skulle vänta att en fågel som icke förefaller att vara nogräknad med arten av bomaterial, skulle tillgripa första bästa till buds stående vattenväxter. Så är ofta, men ingalunda genomgående fallet. Flere bon äro belägna i vass, men bestå huvudsakligen av säv, och tvärtom; större örter såsom *Nuphar*, *Alisma*, *Cicuta*, släpas långa sträckor till en del bon, men saknas i andra, som ha dessa örter på en eller några meters avstånd. Bo n:o 38 bestod helt och hållet av *Amblystegium*, ehuru bottnet, på vilket boet vilade var täckt av enbart *Sphagnum*. Bomossan hade släpats åtminstone 20 m till denna plats. Andra individ hade föredragit *Sphagnum* som material. — Om fågeln ej överraskas, täcker den alltid omsorgsfullt över äggen, innan den lämnar boet, men emedan en del par äro särskilt skygga, rusa de från boet redan då en fridstörare är långt från detta, och då hinna de ofta ej skyla äggen fullständigt. Som täckelse användes alltid vått, ofta friskt material av närmast tillbuds stående växter eller växtdelar, vilka fågeln avbiter invid boet eller dyker efter från bottnet. Stundom sparas täckelset på bokanten, men lika ofta kastas det ned i vattnet och måste ersättas.

7) Fulltaliga kullar tyckas i regel vara lagda inom de fem första dygnen i juni. Flere fynd tyda dock på att några par börjat äggläggningen redan omkring den 20 maj. — Det är en ganska allmänt spridd åsikt att doppingägg flyta på vattnet redan som friska. Några förf. (jmf. t. ex. B. Berg: Sällsynta fåglar) ha konstaterat att doppingägg sjunka som alldeles friska, men flyta tidigare än andra ruvade fågelägg. Jag har varken hos *P. auritus* eller *P. cristatus* kunnat iakttaga detta. Svagt ruvade ägg ha alltid sjunkit relativt snabbt, och t. o. m. starkt ruvade ha stundom sjunkit långsamt. Jag har således icke kunnat finna att luftmängden i doppingägg vore proportionsvis större än i andra fågelägg. Även om denna egenskap på andra orter kan påvisas, bör den således icke betraktas som en släkt- eller artkaraktär. — Följande äggmätt kunna anföras: Trotby 16. VI 22, 4 något ruv. 42.3×30 42×30.2 41.5×30.7 40.2×30.5 . Dalkarby 2. VI 26, 5 svagt ruv. ägg 44.3×30 43.7×29.8 43.3×30 43×30.3 42×29 . Mattböle 3. VI 26, 6 starkt ruv. ägg (sjönko) 43.5×30 43×29.7 42.8×30.6 42.7×29.8 42.5×30.2 42.2×30.8 . Mattböle 2. VI 27, 6 svagt ruv. ägg 44.6×30.5 44.3×30 44.2×29.2 44.1×29.9 43.7×30.2 43.1×30 .

8) Individerna uppträda mycket olika. Några övergiva sina bon i samma stund en båt visar sig på träsket och hålla sig i timmar på respektfullt avstånd från båten, andra lämna boet först då man är ett tjugotal meter ifrån det och dyka och simma bland vattenväxterna några meter från båten. Dessa oskygga fåglar ha icke ungar eller ens starkare ruvade ägg än de skygga. — I Kimito har jag aldrig hört svarthakedoppingens läte. Den första och enda gång jag hört fågeln ropa var vid ett besök i Esbo Grundträsk denna vår 1928 den 20 maj, då en under bobyggnadsarbetet störd, uppflygande fågel snabbt upprepade ett kort och lågt, skorrande läte.

Nedan följer analyser av 44 bon av *Podiceps auritus* i Kimito:

Förkortningar: Yd = övervattensbalens största diameter (Durchmesser des Nestes), Id = liggredets diameter (Durchmesser der Nestmulde), H = boets höjd över vattenytan (Höhe des über der Wasseroberfläche liegenden Nestes), D = liggredets djup (Tiefe der Nestmulde).

Dalkarby träsk 1926.

Bo 1. Ca 150 m från land i *Larus ridibundus*-koloni, 2 m fr. närmaste *Larus*-bo, på öppet vatten, utan varje skydd. Hög undervattensbale, vilande på liggande, gammal vass. Material: enbart gammal, men icke förmultnad *Phragmites*; som täckelse några färska strån av samma växt. Mått: Yd 60 × 60 cm. H 3.5 cm + täckelse, D 2 cm 3 starkt ruvade ägg 2. VI.

Bo 2. Ca 20 m fr. föreg. men inne i gammal stående vass. Icke förankrat vid strån. Mat. och mått: som föreg. med ngt. färsk vass även i balen. 3 ngt. ruv. ägg 2. VI.

Bo 3. Ca 300 m fr. land i *Larus*-koloni med 37 bon, 3 m fr. 4 st. i ring kring boet liggande *Larus*-bon, inne i dels stående, dels nedböjd eller bruten vass, stadigt förankrat. Mat.: huvudsakligen förmultnad *Phragmites* med inströdda färska bladbitar av *Nuphar luteum* och *Sparganium minimum*. 3 ngt. ruv. ägg 2. VI.

Bo 4. Några m fr. föreg. i liknande omgivning och av samma mat. 2 friska ägg, det ena nyss värpt 2. VI.

Bo 5. Ca 100 m fr. land, vilande på en sjunken matta av vass bland växande *Typha angustifolia* och *Carex rostrata*, 5 m från ett bo av *Fulica atra*. Mat.: mest gammal och frisk *Typha* (blad), ngt. gammal *Phragmites* och några gröna blad av *Alisma plantago*. Mått: Yd 30 Id 15 H 8 D 4 cm. 4 ruv. ägg 2. VI.

Bo 6. Ca 100 m fr. land, ensamt på sjunken vassmatta, alldeles oskyddat. Mat.: mest gammal *Phragmites*, ngt. gammal *Scirpus lacustris*, *Amblystegium*, frisk *Carex rostrata* och *Typha angustifolia*. Mått: Yd 25×30 Id 15 H 4 D 3 cm. 4 svagt ruv. ägg 2 VI, alla synliga på långt håll, täckta endast av några gröna strån.

Bo 7. Ca 150 m fr. land, förankrat vid strån inne i nedböjd gammal vass. Mat.: enbart gammal *Phragmites*. Mått: Yd 30×25 Id 14×13 H 4.5 D 3 cm. 5 friska ägg 2. VI.

Bo 8. Ca 15 m fr. föreg. i vasskanten. Icke förankrat vid strån, men vilande på bale från botten. Mat.: enbart förmultnad *Phragmites*, endast i liggredet några gröna bitar av samma växt. Mått: Yd 25 Id 15 H 10 D 3 cm. 5 ruvade ägg 2. VI.

Bo 9. Några m fr. föreg., förankrat på samma sätt i vasskanten. Mat.: förmultnad *Phragmites*, *Typha angustifolia*, *Sparganium minimum* och något frisk *Typha*. Mått: Yd 30 cm. Ingen ruvgrup. 4 ruvade ägg 2. VI.

Bo 10. Ca 100 m fr. land i vasskant på bale fr. botten. Mat.: förmultn. *Phragmites* och några friska blad av *Carex rostrata*. Mått: Yd 30 Id 15 cm. 4 ruvade, blottade ägg 2. VI.

Bo 11. Ca 200 m fr. land i stort vassbestånd. Flytande bale, 50 cm under och 25 cm över vattenytan. Undervattensbalen av *Phragmites*-strån, övervattensbalen och täckelset av *Phragmites*-blad och enst. gröna *Equisetum fluviatile* och *Sparganium minimum*. 4 friska ägg 2. VI.

Bo 12. Ca 300 m fr. land i *Larus ridibundus*-koloni i gammal upprätt vass, 3—4 m fr. närmaste *Larus*-bon. Mat.: *Phragmites*-strån nedtill och -blad upptill i balen. Något *Equisetum* och rotklumpar av vardera arten. Boet flytande men icke förankrat vid strån. Yd 40×35 cm. Ingen ruvgrup. 4 ruvade ägg 2. VI.

Bo 13. Ca 250 m fr. land i liknande vassbestånd som föreg., 2.5 m fr. ett *Larus*bo. Icke förankrat. Mat.: Balen och liggredet av förmultn. *Phragmites*, strån och blad. Täckelset av grön *Scirpus lacustris* och frisk *Amblystegium*. Mått: Yd 30 H 5 D 2. Ingen ruvgrup. 4 ruvade ägg 2. VI.

Bo 14. Ca 10 m fr. föreg. Som föreg., men täckelset av grön *Carex rostrata*. Mått: Yd 30×25 H 6 cm. Ingen ruvgrup. 4 ruvade ägg 2 VI.

Bo 15. Nära föreg. Som föreg., men täckelset av blandad *Phragmites* och *Carex*. Yd 25 cm. 4 friska ägg 2. VI.

Bo 16. Nära föreg. (ca 10 m). Ej förankrat. Hela balen och täckelset av förmultn. *Phragmites*. Yd. 20×25 cm. 4 friska ägg 2. VI.

Mattböle träsk 1926.

Bo 17. Ca 50 m fr. land i *Larus ridibundus*-koloni i upprätt, gammal vass. Icke förankrat vid strån, men vilande på bale från botten. Mat.: enbart starkt förmultnad *Phragmites* och som täckelse korta avbitna friska toppar av samma växt. Mått: Yd 30 Id 12 H 6 D 4 cm. 3 friska ägg 3. VI.

Bo 18. Nära föreg. fritt flytande bland kringdrivande gammal vass. Illa sammanlagt bo av starkt förmultnad *Phragmites*, utan ruvgrop, lågt och platt. Yd 22 cm. 4 friska ägg 3. VI.

Bo 19. Nära föreg. i upprätt gammal och spirande vass. Mat. som föreg. men ett högt täckelse av frisk *Sparganium minimum*. Stöd av undervattensbale. Mått: Yd 33 Id 10 H 9 D 3 cm. 5 ruvade ägg 3. VI.

Bo 20. Nära föreg. med stöd av liggande vass. Mat.: som föreg. med 3 små friska blad av *Nuphar luteum* som täckelse. Lågt och platt utan ruvgrop. Yd 25×23 cm. 5 friska ägg 3. VI.

Bo 21. Ca 10 m fr. land, 3 m fr. en gärdesgård i vattnet, i upprätt gammal vass. Mat.: undervattensbale av gamla *Phragmites*-strån; på denna tätt packad *Sphagnum* och *Amblystegium* samt söndermalad gammal *Phragmites* och *Scirpus lacustris* jämte enst. gröna toppar av säv, vass och *Carex rostrata*. Täcket av samma mat. Mått: Yd 40 Id 15×13 H 7 D 3 cm. 5 ruvade ägg 3. VI.

Bo 22. Ca 20 m fr. föreg. och 30 m fr. land i gles, upprätt vass. Fritt flytande. Mat.: mest torra *Phragmites*-strån och något starkt förmultnad *Amblystegium*. Täcket av samma mossa och några friska *Scirpus*-toppar. Mått: Yd 40 Id 15 H 7 D 3. 6 ägg, av vilka 4 mycket och 2 mindre starkt ruvade 3. VI.

Bo 23. Nära föreg., ca 40 m från land i blandbestånd av vass, säv och *Carex rostrata*. Mat.: Balen ända från botten av 10–20 cm långa bitar av gammal *Scirpus lacustris* blandade med gammal och frisk *Amblystegium*. Bokanten och täcket av samma massa och friska *Scirpus*-toppar, som fåglarna bitit av på ungf. 1 m djup. Mått.: Yd 45×30 Id 15 H 5 D 2 cm. 6 svagt ruvade ägg 3. VI.

Mattböle träsk 1927.

Bo 24. Ca 20 m fr. land i vassrugg med *Cicuta virosa* och *Carex rostrata*. Bale fr. bottnen. Mat.: frisk *Scirpus*, *Sparganium*, *Potamogeton natans*, *Amblystegium*, *Sphagnum* och blad av *Nuphar*; förmultnat, finfördelat mat. av säv och vass. Yd 32×30 Id 14 H 4 D 3.5 cm. 4 friska ägg 2. VI.

Bo 25. Ca 4 m fr. föreg. Fritt flytande, liten blöt flotte av förmultn. säv och vass. 1 friskt ägg utan täckelse 2. VI.

Bo 26. I sävrugg ca 20 m fr. land. Mat.: som föreg. Flytande. Yd 30×32 Id c 12 H 5 D 2.5 cm. 3 friska ägg 2. VI.

Bo 27. 2 m fr. föreg. Flytande. Mat.: som föreg. Yd 36×33 Id 13 H 5 D 3.5 cm. 6 friska ägg 2. VI.

Bo 28. 2 m fr. föreg. Mat.: förmultn. säv, något *Carex rostrata* och 1 *Nuphar*-blad. Flytande. Yd 25×23 Id c 12 H 2 D 1 cm. 3 friska ägg 2. VI.

Bo 29. Ca 20 m fr. land i rugg av vass och *Comarum palustre*. Förankrat vid vasstrån. Flytande. Mat.: enbart fint, förmultn. mat. av *Carex rostrata*, *Cicuta* och *Comarum*. Ett avbitet *Nuphar*-blad vid boet. Yd 35×33 Id 13×12 H 6 D 2.5 cm. 5 friska ägg 2. VI.

Bo 30. Fritt flytande i öppet vatten. Stadig bale av korslagda torra vasstrån med något *Amblystegium*. Yd 47 Id 16×14 H 6 D 2 cm. 6 friska ägg 2. VI.

Bo 31. Fritt flytande i *Carex*-bestånd. Mat.: som föreg. med ett *Nuphar*-blad invid boet. Yd 23 cm. 1 friskt ägg 2. VI.

Bo 32. Nära båda föreg. fritt i *Carex*-bestånd. Mat.: som föreg. och bitar av *Nuphar*-blad i boet och täckelset. Yd 31×29 Id 12 H 5 D 4 cm. 4 friska ägg 2. VI.

Bo 33. Nära föreg., fritt. Mat. som föreg. men i täckelset *Potamogeton*, något *Carex rostrata* och 1 *Cicuta*-planta. Yd 40×30 Id 19×16 H 5 D 2. 5 friska ägg 2. VI.

Bo 34. Fritt flytande, genomdränkt flotte av *Amblystegium* och *Sphagnum*. Yd 30×25 cm. 1 friskt ägg 2. VI.

Bo 35. I gles vass. Bale fr. bottnen. Mat.: mest förmultn. vass och säv; 1 friskt *Nuphar*-blad, talrika *Potamogeton*-blad (i och kring boet) och en uppryckt växande *Cicuta*-planta på bokanten. Yd 32×29 Id 11 H 4 D 3 cm. 2 friska ägg 2. VI.

Bo 36. Fritt flytande. Mat.: gammal och frisk *Carex rostrata*

med 2 *Nuphar*-blad och några vasstrån. Yd 29×24 H 4 cm. 1 friskt ägg 2. VI.

Bo 37. Fritt flytande. Mat.: enbart lika delar *Carex* och *Sphagnum*. Yd 30×20 Id 10 H 4 D 2 cm. 3 friska ägg 2. VI.

N:ris 30—37, alla nära varandra på ett avstånd av 5—20 cm fr. land och liksom n:ris 24—29 inne i *Larus ridibundus*-kolonin, ofta $\frac{1}{2}$ —2 m från närmaste *Larus*-bo.

Bo 38. Ensamt, ca 200 m från kolonien och ca 15 m fr. land. Mat.: enbart *Amblystegium* vilande i 30 cm vatten på gungfly av *Sphagnum* med spirande strån av *Carex rostrata*. Yd 30×35 Id 12×14 H 5 D 3 cm. 2 friska ägg utan täckelse 2. VI.

Trotby (Grundby) träsk 1927.

Bo 39. Ca 100 m fr. land, vid en vall av dy och uppvräkt vass och *Cicuta*. Bale fr. bottnen. Hela boet av till oigenkännlighet förmultn. mat. På kanten något färsk *Scirpus*. Yd 20 cm. 3 friska ägg utan täckelse 6. VI.

Bo 40. Nära föreg. fritt flytande i gammal, mejad vass. Hela balen av korslagd vass. Liggredet av multn. vass, *Carex* och *Potamogeton natans*-blad. En uppryckt, växande *Cicuta*-planta vid boet. Yd 25×28 cm. 3 friska ägg 6. VI.

Bo 41. Ca 60 m fr. land i tät, avhuggen vass. Bale fr. bottnen av uppryckta, hela *Cicutaplantor*. På denna tätt packad *Amblystegium*. Denna och något frisk *Carex* som täckelse. Yd 27×24 cm. 2 friska ägg 6. VI.

Bo 42. Ca 20 m fr. föreg. i samma vass. Mat.: korslagda jordstockar och strån av vass, multn. vassblad och frisk *Carex*. Yd 27×24 cm. 2 friska ägg 6. VI.

Bo 43. Nära föreg. i 1×1 m vassrugg med 1 ex. *Cicuta*. Balen av korslagda vasstrån, liggredet och täckelset av multn. vassblad. Yd 28×23 cm. 1 friskt ägg 6. VI.

Bo 44. 5 m fr. föreg. i spirande och gammal upprätt vass med *Cicuta*. Mat.: Bale fr. bottnen av *Lythrum salicaria*, liggredet av samma växt och multn. vassblad. Yd 30 cm. 3 friska ägg 6. VI.